

Cilvēcība (vērtības)

SR. Zināšanas par holokaustu, prasme lasīt tekstus, spriest par vērtībām, spēja iejusties (tikums – cilvēks, dzīvība).

Skolotājiem. 1-2 mācību stundas. Vecuma posms – 16-18 gadi. Vēlams strādāt grupās.

Mācību priekšmets. Vēsture un sociālās zinātnes, filozofija.

Materiāli: katrai grupai (vēlams, ne vairāk kā 3 dalībnieki) balta lapa, katram skolēnam teksta (labāk dalīt katru daļu atsevišķi, ne uz vienas lapas) un attēlu lapa.

Darba gaita:

Skolēnus sadalīt grupās, aktualizējot kādu situāciju, uzdot domāt vispārināti par cilvēcīguma (humānas rīcības) jēdzienu.

Uzdevumi. 1. Pierakstīt 5-6 īpašības, kas raksturo humānu rīcību. 2. Vizualizēt humānisma jēdzienu, zīmējot to uz lapas. 3. Pakāpeniski atlasīt tās īpašības, kas ir mazāk nozīmīgas, atstājot vienu – svarīgāko – “vishumānāko”. 4. Nolasīt un pamatot ar konkrētiem (2-3) dzīves piemēriem.

Komentārs. Īss atgādinājums (varētu būt arī nelieli informatīvi teksti) par 2. pasaules kara laika holokaustu (cēloņi, norise, sekas). Skolotājs raksturo Cecīlijas Klein-Pollakas ģimeni. Cecīlijai bija 19 gadi, kad viņu ar ģimeni aizveda uz Aušvicu (zināma arī kā Birkenava, nāves nometne Dienvidpolijā, netālu no Krakovas). Viņi iepriekš bija dzīvojuši Čehoslovākijā. Cecīlijas ģimenē bija māte ar divām meitām (Cecīlija un māsa, kura bija aizvesta uz nometni ar vīru un zīdaiņa vecuma bērnu).

Uzdevums. Lasīt tekstu, ko varētu darīt viens no skolēniem – skaļi.

1. teksts

Tad mans māsasvīrs prasīja viņiem: “Kas šeit notiek? “ bet viņš (apsargs), protams, neatbildēja. Mana māsa tajā laikā stāvēja apakšā [ārpus vilciena uz platformas], bet es biju kopā ar māti. Tad šis cilvēks teica manai mātei: “Klausies, ja tev ir mazi bērni, atdod viņus kādiem vecākiem ļaudīm vai arī sievietēm ar bērniem, jo visas sievietes ar bērniem un vecie ļaudis tiks nogalināti. Viņus nogalina tajā pašā naktī, tajā pašā dienā. Šiem cilvēkiem nav nekādu izredžu izdzīvot.”

United States Holocaust Memorial Museum, Interview with Cecilei Klein_Pllack, May 7, 1990, RG-50.030*0107

Jautājumi diskusijai. Kas notika? Kāda rīcība varētu sekot (tālākajā tekstā)?

2. teksts

Bet mana māte neapjuka, un, tikko viņa to izdzirdēja, izskrēja [no vagona], un es skrēju viņai līdz. Viņa piegāja pie manas māsas, un viņai pietika dūšas, lai viņai teiktu: “Paklausies, dārgā, es tikko kā uzzināju, ka sievietēm ar bērniem būs diezgan viegli. Viss, kas būs jādara, jā rūpējas par bērniem. Bet man nav maza bērna, un viņi mani nosūtīs smagos darbos. bet tu esi jauna, tu varēsi izturēt.” Un pirms mana māsa paspēja kaut ko atbildēt, māte izņēma bērnu viņai no rokām. Un tikko viņa to izdarīja, viņu izgrūda uz otru pusi, saprotiet, ar visām pārējām sievietēm un bērniem.

Jautājumi diskusijai. Kas notika? Kā vērtēt mātes rīcību? Ko varēja domāt meita?

3. teksts

Lūk, kur bija mana māte un visi pārējie – gāzes kamerā! Bet mēs bijām citur, kur vajadzēja izģērbties un apģērbties, un viņi mums atņēma visu. Un viņi ieņēma mūs dušā, mums bija jāmazgājas. bet lūk, ko viņi darīja – viņi vispirms atgriezās karsto ūdeni, un applaucēja mūs, bet pēc tam palaida aukstu ūdeni. Tā, ka mēs izskrējām no turienes. Bet pirms tam mūs noskuva. Mēs bijām pilnīgi kaili, aprotiet, viņi skuva mums matus un intīmās vietas; [...] un viņi iedeva mums kaut kādas skrandas [...] un kāds saņēma sesto izmēru, kaut viņam vajadzīgs bija 15, bet kāds – otrādi. Un, kad mūs nostādīja rindā, mēs vairs nepazinām viens otru.

Jautājumi diskusijai. Kas varēja būt pazemojošākais no minētā?

Tālāk seko skolotāja stāsts vai arī teksts par holokausta norisi, gāzes kameru izmantošanu.

Skolēniem iedota lapa ar fotogrāfijām no t.s. “Aušvicu albuma” (Yad Vashem kolekcija).

Jautājumi diskusijai. Kas tur redzams? Kas šos attēlus un kādām vajadzībām varēja fotografēt? Kur fotogrāfijas varēja glabāties, tās atrast?

Uzdevums. 1. Izrunāt un uzrakstīt, kas visā stāstā (Cecīlijas Klein-Pollakas) bija pats necilvēcīgākais. 2. Izveidot cilvēcīgāko un necilvēcīgāko izpausmju pārus (skaņa, garša, smarža, tauste).

Tālāk skaļi jālasa Primo Levi, ķīmiķa, kurš 24 gadu vecumā nokļuva Aušvicā, stāsts.

Tad mēs pirmo reizi pamanījām, ka mūsu valodā nav vārdu, lai izteiktu to vardarbību, cilvēka degradāciju. Vienā sekundē, ar gandrīz vai gaišredzīgu intuīciju, mēs sapratām realitāti – mēs esam sasnieguši pašu zemāko punktu. Nav iespējams nolaisties vēl zemāk, nekādi cilvēku dzīves apstākļi nevar būt vēl nožēlojamāki, tas nav iespējams. mums vairs nepieder nekas. Viņi paņēmuši mūsu apģērbu, mūsu apavus, pat mūsu matus, ja mēs sāksim runāt, viņi neklausīsies mūsos, un, ja sadzirdēs – nesapratīs. Viņi atņēma mums pat vārdu, bet ja mēs to gribam saglabāt, mums jāatrod pašiem sevī spēkus izdarīt tā, lai aiz šī vārda vēl saglabātos kaut kas no mums, kādi mēs bijām agrāk.

Iedomājieties tagad cilvēku, kuram atņemts viss, ko viņš mīl – arī mājas, paradumi, apģērbs, īsi sakot, viss, kas viņam bijis, viņš kļūst par tukšu cilvēku, kuram vairāk nekā nav, kā tikai ciešanas un fizioloģiskas vajadzības. Viņam nebūs vairs ne pašcieņas, ne pašapziņas, jo tas, kurš pazaudējis visu, viegli pazaudē arī sevi.

Primo Levi, If This Is A Man, New York: Orion Press, 1958, p.22-23.

Pēc šī fragmenta izlasīšanas atkal iespējams jautāt (tai skaitā individuāli rakstīt atbildes). Ko nozīmē būt cilvēkam? Kas ir cilvēcība?

Lapa "Aušvicas albums".

Antra Grūbe. Vērtības. Cilvēcība.